

Soud:	Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí:	29.06.2021
Spisová značka:	21 Cdo 1431/2020
ECLI:	ECLI:CZ:NS:2021:21.CDO.1431.2020.1
Typ rozhodnutí:	ROZSUDEK
Heslo:	Zdravotnictví Školství Dobré mravy Správní soudnictví Odvolání
Dotčené předpisy:	§ 111 odst. 3 předpisu č. 372/2011Sb. § 28 odst. 2 předpisu č. 111/1998Sb. § 65 předpisu č. 150/2002Sb. § 77 odst. 1 předpisu č. 500/2004Sb. § 346b odst. 4 předpisu č. 262/2006Sb. ve znění do 27.02.2017 § 8 o. z.
Kategorie rozhodnutí:	C

21 Cdo 1431/2020-260

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK**JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Lubomíra Ptáčka, Ph.D. a soudců JUDr. Jiřího Doležálka a JUDr. Pavla Malého v právní věci žalobce **P. Z.**, narozeného XY, bytem XY, zastoupeného Mgr. Vadimem Rybářem, advokátem se sídlem v Ostravě – Moravské Ostravě, Tyršova č. 1714/27, proti žalované **Fakultní nemocnici Ostrava, příspěvkové organizaci**, se sídlem v Ostravě – Porubě, 17. listopadu č. 1790/5, IČO 00843989, zastoupené Mgr. Petrem Burečkem, advokátem se sídlem v Ostravě – Moravské Ostravě, Jurečkova č. 643/20, o neplatnost odvolání z vedoucího pracovního místa a o neplatnost výpovědi z pracovního poměru, vedené u Okresního soudu v Ostravě pod sp. zn. 26 C 243/2017, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 10. prosince 2019 č. j. 16 Co 149/2019-717, takto:

Rozsudek krajského soudu **se** v měnícím výroku o věci samé, jímž byla zamítnuta žaloba o určení neplatnosti odvolání žalobce z funkce přednosta chirurgické kliniky žalované ze dne 1.2.2017, **zrušuje** a věc **se** v tomto rozsahu **vrací** Krajskému soudu v Ostravě k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Dopisem ze dne 1.2.2017, který žalobce převzal téhož dne, žalovaná (její ředitel SN) sdělila žalobci, že ho „po

dohodě s děkanem Lékařské fakulty Ostravské univerzity v Ostravě“ odvolává z vedoucího pracovního místa přednosta Chirurgické kliniky Fakultní nemocnice Ostrava.

Dopisem ze dne 3.3.2017 žalovaná sdělila žalobci, že s ním rozvazuje pracovní poměr výpovědí podle ustanovení § 52 písm. c) zák. práce, neboť žalobce po odvolání z funkce přednosta Chirurgické kliniky Fakultní nemocnice Ostrava odmítl další pracovní zařazení na místo lékaře, které mu žalovaná nabídla.

Žalobce se (žalobou podanou dne 26.7.2017) domáhal, aby bylo určeno, že uvedené odvolání z vedoucího pracovního místa (funkce) a následná výpověď z pracovního poměru jsou neplatné. Žalobu odůvodnil zejména tím, že jeho odvolání z funkce přednosta Chirurgické kliniky Fakultní nemocnice Ostrava (dále též jen „FNO“ nebo žalovaná) nebylo provedeno v souladu s ustanovením § 111 odst. 3 zákona č. 372/2011 Sb., tedy po dohodě s děkanem Lékařské fakulty Ostravské univerzity v Ostravě (dále též jen „LF OU“). Zdůraznil, že k jeho odvolání z funkce přednosta dne 1.2.2017 došlo poté, co byl žalobce rozhodnutím rektora OU ze dne 8.11.2016 č.j. OU-82455/90-2016 odvolán z funkce děkana LF OU, jehož platnost žalobce napadl správní žalobou (řízení je vedeno u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 22 A 5/2017). V případě úspěchu v tomto správním řízení by tedy žalobce „nepřestal být děkanem LF OU“ a byl by jím i v době, kdy ředitel žalované rozhodoval o odvolání žalobce z funkce přednosta. I kdyby však žalobce se správní žalobou neuspěl, má za to, že se ředitel žalované „nemohl dohodnout s děkanem LF OU na odvolání žalobce z funkce přednosta“ z toho důvodu, že D., který byl v té době pouze dočasně pověřen vedením LF OU, „nebyl řádně jmenovaným děkanem LF OU“ postupem uvedeným v ustanovení § 28 odst. 2 zákona č. 111/1998 Sb., podle kterého rektor jmenuje a odvolává děkana „na návrh akademického senátu“. Podle názoru žalobce v případě udělení tzv. dočasného pověření řízením fakulty „nemá osoba takto dočasně pověřená mandát od akademického senátu a nemůže tak být oprávněna spolurozhodovat v záležitostech přiznaných zákonem výhradně děkanovi fakulty“. Kromě toho žalobce namítal, že žalovaná před podáním výpovědi nesplnila vůči žalobci svou nabídkovou povinnost vyplývající z ustanovení § 73a zák. práce, jestliže mu nabídla místo lékaře s měsíčním platem 29.500,- Kč, ačkoli „průměrná mzda lékařů s vyšší odborností na chirurgické klinice se pohybuje v řádu 90.000,- Kč měsíčně“. Takto učiněnou nabídku žalobce považuje „za diskriminační a zcela účelovou, vedenou snahou žalované neumožnit žalobci pokračování jeho pracovního poměru u žalované na jiné pozici“.

Okresní soud v Ostravě (po přerušení řízení do doby pravomocného ukončení sporu, vedeného u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 22 A 5/2017) rozsudkem ze dne 17.4.2019 č.j. 26 C 243/2017-160 žalobě vyhověl a rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení 39.574,- Kč k rukám zástupce žalobce. Soud prvního stupně vycházel ze zjištění, že žalobce byl zaměstnán u žalované jako přednosta chirurgické kliniky a současně byl děkanem LF OU. Podle rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 24.5.2018 č.j. 22 A 5/2017-40 byl žalobce dne 8.11.2016 neplatně odvolán z funkce děkana LF OU. Po tomto odvolání žalobce z funkce pověřil rektor OU dne 9.11.2016 vedením lékařské fakulty D., „kterému tímto pověřením měla být svěřena pravomoc děkana jednat a rozhodovat za OU ve věcech fakulty“. Jmenovaný pak dne 31.1.2017 vyslovil souhlas s odvoláním žalobce z funkce přednosta Chirurgické kliniky FNO. Podle názoru soudu prvního stupně však toto dočasné pověření „opravňovalo profesora D. k tomu, aby činil nezbytné kroky k zajištění řádného chodu fakulty, které nesnesou odkladu, nebyl však oprávněn k právnímu jednání spočívajícímu v udělení souhlasu k odvolání žalobce k funkce přednosta chirurgické kliniky“, neboť „k tomuto právnímu jednání je v souladu s ustanovením § 111 odst. 3 věty druhé zákona č. 372/2011 Sb. oprávněn pouze řádně jmenovaný děkan lékařské fakulty“. I když „je právní řád založen na zásadě presumpce správnosti aktů vydaných orgány veřejné správy“, nelze podle názoru soudu prvního stupně přehlédnout, že „žalobce byl z funkce přednosta odvolán proto, že se nehodlal smířit s neplatným odvoláním z funkce děkana LF OU“. Pokud tedy žalovaná hleděla na žalobce jako na platně odvolaného děkana, i když žalobce platnost odvolání zpochybňoval správní žalobou, a při jeho odvolání z funkce přednosta si vyžádala souhlas s jeho odvoláním od dočasně pověřeného P. D., „ačkoliv se posléze na základě výše citovaného rozsudku Krajského soudu v Ostravě ukázalo, že funkci děkana v tomto období stále vykonával žalobce“, pak „žalovaná odpovídá za neplatnost právního jednání směřujícího k odvolání žalobce z funkce přednosta z důvodu rozporu s ustanovením § 111 odst. 3 věta druhá zákona č. 372/2011 Sb.“. Protože vzhledem k neplatnému odvolání žalobce z funkce přednosta, „nemohla nastat jeho nadbytečnost“, „nebyla žalovaná ani oprávněna přistoupit k rozvázání pracovního poměru výpovědí podle ustanovení § 52 písm. c) zák. práce“.

K odvolání žalované Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 10.12.2019 č.j. 16 Co149/2019-217 změnil rozsudek soudu prvního stupně v části vyhovujícího výroku o věci samé tak, že žalobu na určení neplatnosti odvolání žalobce z funkce přednosta zamítl, a ve zbývajících částech výroku o věci samé, pokud jím bylo rozhodnuto o neplatnosti výpovědi z pracovního poměru, tento rozsudek zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Odvolací soud vyslovil nesouhlas se závěrem soudu prvního stupně o tom, že v daném

případě nebyla splněna podmínka pro odvolání žalobce z funkce přednosta chirurgické kliniky stanovená v § 111 odst. 3 zákona č. 372/2011 Sb., protože odvolání nebylo provedeno po dohodě s děkanem LF OU. Podle názoru odvolacího soudu na rozhodnutí rektora OU ze dne 9.11.2016 č.j. OU-82742/90-2016, kterým pověřil P. D. vedením LF OU s pravomocemi děkana jednat a rozhodovat za OU ve věcech fakulty s účinností od 9.11.2016 do doby jmenování děkana, „je nutno nahlížet jako na správní rozhodnutí vydané oprávněnou osobou (srov. § 28 odst. 2 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách); jde o jmenování děkana lékařské fakulty na dobu určitou“. Rozhodnutí rektora ze dne 9.11.2016 je tedy individuálním správním aktem vydaným orgánem veřejné správy, přičemž právní řád České republiky je založen na zásadě presumpce správnosti aktů vydaných orgány veřejné správy. To znamená, že se má za to, že správní akt je zákonný a správný až do okamžiku, kdy příslušný orgán zákonem předvídanou formou prohlásí správní akt za nezákonný a zruší jej. Po celou dobu své existence až do svého eventuálního zrušení vyvolává správní akt právní následky, zakládá práva a povinnosti. Jedinou výjimku představuje skupina nicotných aktů, u nichž se má za to, že nebyly nikdy vydány, a tudíž nemohly působit právní následky. Za tohoto stavu – jak odvolací soud dále zdůraznil – „jsou toliko správní soudy povolány k tomu, aby rozhodnutí rektora ze dne 9.11.2016 jako správního orgánu přezkoumaly, a to podle skutkového a právního stavu, který zde byl v době rozhodování správního orgánu“. Pokud v daném případě nebyla podána žaloba, kterou by se dotčená osoba (žalobce) domáhala přezkumu tohoto rozhodnutí správního orgánu, pak se má za to, že rozhodnutí rektora ze dne 9.11.2016 je zákonné a správné, a tudíž D. byl oprávněn dát souhlas podle ustanovení § 111 odst. 3 zákona č. 372/2011 Sb. s odvoláním žalobce z funkce přednosta chirurgické kliniky. Na uvedeném závěru podle mínění odvolacího soudu „nic nemění“, že rozhodnutí rektora ze dne 8.11.2016, kterým byl žalobce odvolán z funkce děkana LF OU, bylo soudem zrušeno, neboť případné zrušení individuálního správního aktu soudem má – ve smyslu výše zmíněné zásady presumpce správnosti správních aktů - účinky toliko ex tunc, tedy „působí výlučně do budoucna“. Na žalobce se proto účinky zrušení rozhodnutí rektora o jeho odvolání z funkce děkana LF OU „mohly uplatnit až dnem 4.7.2018, kdy nabyl právní moci rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 24.5.2018 č.j. 22 A 5/2017-40“. Do té doby byl „děkan LF D. oprávněn v této funkci rozhodovat o četných právech a povinnostech, což děkanovi umožňuje zákon o vysokých školách, přičemž všechna jím vydaná správní rozhodnutí jsou zákonná (nebyla-li případně k tomu oprávněným orgánem zrušena)“. Odvolací soud proto na rozdíl od soudu prvního stupně dospěl k závěru, že k odvolání žalobce z funkce přednosta chirurgické kliniky došlo po dohodě s děkanem LF OU, a „jedná se tedy o odvolání platné“. Vzhledem k tomuto závěru soudu prvního stupně uložil, aby se v dalším řízení zabýval podmínkami platnosti sporné výpovědi z pracovního poměru ze dne 3.3.2017.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu (do jeho měnicího výroku o věci samé) podal žalobce dovolání. Namítal, že není správný závěr odvolacího soudu o tom, že na rozhodnutí rektora ze dne 8.11.2016, kterým pověřil vedením LF D., lze hledět jako na platné jmenování děkanem, a že proto D. byl ve smyslu ustanovení § 111 odst. 3 zákona č. 372/2011 Sb. oprávněn dát souhlas pro odvolání žalobce z funkce přednosta chirurgické kliniky. Podle názoru žalobce byl tento souhlas „udělen neplatně“, neboť „nebyl udělen osobou, která by měla pravomoc takový souhlas udělit“. Zákon totiž „výslovně svěřuje tuto pravomoc děkanovi LF jako legálně a legitimně zvolenému orgánu veřejné vysoké školy“. Děkanem fakulty „nemůže být osoba, kterou rektor univerzity svévolně pověří vedením fakulty“, ale ve smyslu ustanovení § 28 odst. 2 zákona o vysokých školách pouze osoba, „kterou navrhl akademický senát fakulty“. Podle judikatury Nejvyššího správního soudu je z mocenského hlediska funkce děkana v rámci veřejné vysoké školy jednou z klíčových, děkan má významné místo v systému brzd a rovnovah v rámci vysoké školy a děkanem se nemůže stát nikdo, kdo nebyl jako kandidát na děkana navržen rektorovi akademickým senátem příslušné fakulty. To, že bez součinnosti akademického senátu nedojde k platnému jmenování děkana, vyplývá podle názoru žalobce rovněž z ustanovení § 105 zákona o vysokých školách. Dovolatel dále vyjádřil názor, že předmětné „pověření“ D. „vedením LF OU s pravomocemi děkana“ není správním aktem, kterého by se týkala zásada presumpce správnosti, a že i kdyby správním aktem bylo, „muselo by jít o správní akt nicotný“ z důvodu absolutního nedostatku pravomoci, „neboť zákon o vysokých školách ani jiný právní předpis nestanoví pravomoc rektora k vydání takového rozhodnutí“. Kromě toho podle mínění dovolatele se žalovaná „nemůže dovolávat platnosti odvolání žalobce z funkce přednosta z důvodu zásady presumpce správnosti správních aktů“, neboť „souhlas s odvoláním vyslovila osoba, která vůbec v dané funkci být neměla, resp. byla v ní jen proto, že byl žalobce nezákonně odvolán z funkce děkana“, a navíc žalovaná za dané situace „nemohla být v dobré víře, že D. je řádně jmenovaným děkanem“. Žalobce má dále za to, že mu „nelze vytýkat k tíži, že se nedomáhal správní žalobou zrušení rozhodnutí rektora o pověření D. vedením fakulty“, protože „domáhal-li se žalobce neplatnosti jeho odvolání z funkce děkana, tedy toho, že je žalobce stále děkanem, směřoval ke stejnému výsledku, neboť je-li žalobce stále děkanem, nemůže být vedením fakulty pověřen někdo jiný“. Žalobce „ani neměl fakticky možnost správní žalobu proti pověření D. vedením lékařské fakulty podat“, neboť „nebyl adresátem tohoto rozhodnutí a nebylo mu tak doručováno ani jinak oznamováno“ a „nebyl mu tedy znám jeho obsah“. I kdyby správní žalobu podal, „nebyla by správním soudem meritorně projednána, neboť toto pověření se žalobce přímo nedotýká“ a „nebyl jím přímo zkrácen na svých

právech“, jak pro aktivní legitimaci vyžaduje ustanovení § 65 s.ř.s. Konečně žalobce považuje jeho odvolání z funkce přednosta za neplatné z důvodu rozporu s dobrými mravy, a to „s ohledem na nahrávku rozhovoru žalobce s tehdejší ředitelkou žalované“, z níž vyplynulo, že „k odvolání žalobce z funkce přednosta kliniky ředitelka žalované přistoupil proto, že žalobce pořád válčí s fakultou a ředitelka žalované s fakultou válčit nechce“. Podle názoru žalobce za této situace „došlo ze strany žalované ke zneužití výkonu práva spočívajícího v odvolání žalobce z funkce přednosta kliniky“. Navrhl, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu změnil tak, že se určuje, že odvolání žalobce z funkce přednosta chirurgické kliniky žalované ze dne 1.2.2017 je neplatné, a rozhodl o nákladech řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu – dále jen „o.s.ř.“) po zjištění, že odvolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti odvolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o.s.ř.).

Není-li stanoveno jinak, je odvolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o.s.ř.).

Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzované věci mimo jiné zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z ustanovení § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o.s.ř. – nepodléhá), že dopisem ředitelky žalované ze dne 25.6.2012 byl žalobce „na základě výsledku výběrového řízení“ jmenován s účinností od 1.10.2012 do 30.9.2017 do funkce přednosta Chirurgické kliniky Fakultní nemocnice Ostrava; dopisem ředitelky žalované ze dne 15.4.2016 bylo jmenování žalobce do funkce přednosta prodlouženo do 31.12.2020. Rozhodnutím rektora Ostravské univerzity v Ostravě ze dne 20.10.2014 č.j. OU-91286/90-2014 byl žalobce „na návrh akademického senátu Lékařské fakulty“ jmenován s účinností od 1.11.2014 do 31.10.2018 děkanem Lékařské fakulty Ostravské univerzity v Ostravě. Rozhodnutím rektora Ostravské univerzity v Ostravě ze dne 8.11.2016 č.j. OU-82455/90-2016 byl žalobce „na návrh akademického senátu Lékařské fakulty“ z funkce děkana Lékařské fakulty Ostravské univerzity v Ostravě odvolán. Rozhodnutím ze dne 9.11.2016 č.j. OU-82742/90-2016 rektor Ostravské univerzity v Ostravě „v souvislosti s odvoláním děkana Lékařské fakulty Ostravské univerzity v Ostravě ze dne 8.11.2016 pověřil“ P. D., „vedením Lékařské fakulty Ostravské univerzity s pravomocemi děkana jednat a rozhodovat za Ostravskou univerzitu ve věcech fakulty, a to s účinností od dne 9.11.2016 do doby jmenování děkana na návrh Akademického senátu Lékařské fakulty Ostravské univerzity“. Rozhodnutí rektora Ostravské univerzity v Ostravě ze dne 8.11.2016 č.j. OU-82455/90-2016 o odvolání žalobce z funkce děkana napadl žalobce správní žalobou, včas podanou u Krajského soudu v Ostravě. Dne 31.1.2017 P. D., písemně vyjádřil souhlas s odvoláním žalobce z funkce přednosta Chirurgické kliniky Fakultní nemocnice Ostrava. Dopisem ze dne 1.2.2017 sdělil ředitelka žalované žalobci, že jej „po dohodě s děkanem Lékařské fakulty OU v Ostravě“ odvolává z pracovního místa přednosta Chirurgické kliniky Fakultní nemocnice Ostrava; důvodem odvolání – jak bylo zjištěno z audionahrávky rozhovoru mezi žalobcem a ředitelkou žalované – byla skutečnost, že žalobce „pořád válčí s fakultou“, zatímco ředitelka žalované s fakultou „válčit nechce“. Následným dopisem ze dne 3.3.2017 žalovaná sdělila žalobci, že s ním rozvazuje pracovní poměr výpovědí podle ustanovení § 52 písm. c) zák. práce, neboť žalobce po odvolání z funkce přednosta odmítl další pracovní zařazení na místo lékaře, které mu žalovaná nabídla. Žalobou podanou v této věci dne 26.7.2017 žalobce uplatnil jak neplatnost jeho odvolání z funkce přednosta, tak i neplatnost následné výpovědi z pracovního poměru. V průběhu tohoto řízení Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 24.5.2018 č.j. 22 A 5/2017-40 zrušil žalobcem napadené rozhodnutí rektora ze dne 8.11.2016 č.j. OU-82455/90-2016 o odvolání žalobce z funkce děkana a věc vrátil rektorovi k dalšímu řízení; tento rozsudek nabyl právní moci dne 4.7.2018.

Žalobce spatřoval neplatnost svého odvolání z funkce přednosta Chirurgické kliniky Fakultní nemocnice Ostrava především v tom (a na této argumentaci setrval i v podaném dovolání), že odvolání nebylo provedeno ve smyslu ustanovení § 111 odst. 3 zákona č. 372/2011 Sb. „po dohodě s děkanem Lékařské fakulty Ostravské univerzity v Ostravě“, neboť podle jeho mínění P. D., „nebyl řádně jmenovaným děkanem“, a proto nebyl oprávněn souhlas s odvoláním žalobce z funkce přednosta udělit. Žalobce tak zpochybňuje rozhodnutí rektora Ostravské univerzity v Ostravě ze dne 9.11.2016 č.j. OU 82742/90-2016, kterým „pověřil“ P. D., „vedením Lékařské fakulty Ostravské univerzity s pravomocemi děkana jednat a rozhodovat za Ostravskou univerzitu ve věcech fakulty, a to s

účinností od dne 9.11.2016 do doby jmenování děkana na návrh Akademického senátu Lékařské fakulty Ostravské univerzity“. Odvolací soud dospěl v této souvislosti k závěru, že „toliko správní soudy jsou povolány“ k tomu, aby uvedené rozhodnutí rektora, které ve své podstatě představuje „jmenování děkana lékařské fakulty na dobu určitou“, přezkoumaly, a že, pokud žalobce nepodal proti tomuto rozhodnutí správní žalobu, je třeba toto rozhodnutí považovat za zákonné a správné. S uvedeným úsudkem odvolacího soudu dovolatel nesouhlasí a v podaném dovolání předkládá v tomto směru rozsáhlou polemiku. V závěru dovolání pak žalobce dovozuje, že s ohledem na důvod, pro který byl odvolán z funkce přednosta chirurgické kliniky, došlo ze strany žalované při odvolání žalobce z funkce přednosta „ke zneužití práva v rozporu s dobrými mravy“.

Za daného skutkového stavu (a s ohledem na obsah dovolacích námitek) tedy závisí napadené rozhodnutí odvolacího soudu (mimo jiné) na vyřešení právních otázek, jakou povahu má rozhodnutí rektora vysoké školy o dočasném „pověření“ určité osoby „vedením fakulty s pravomocemi děkana“ a jakým způsobem se lze proti tomuto rozhodnutí účinně bránit, z jakých důvodů může soud v občanském soudním řízení vyslovit nicotnost správního rozhodnutí, za jakých podmínek je dána aktivní legitimace k podání správní žaloby podle ustanovení § 65 odst. 1 a 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s.ř.s.“), a kdy odvolání zaměstnance z vedoucího pracovního místa může představovat zneužití (výkonu) práva zaměstnavatelem, případně postih zaměstnance za to, že se zákonným způsobem domáhal (domáhá) svých práv vyplývajících z pracovněprávních vztahů. Vzhledem k tomu, že tyto právní otázky doposud nebyly v rozhodování dovolacího soudu buď vůbec, nebo ve všech souvislostech vyřešeny, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání žalobce je podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o.s.ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Podle ustanovení § 111 odst. 3 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění účinném do 30.5.2017 (dále jen „zákon o zdravotních službách“), společná pracoviště fakultní nemocnice a lékařské fakulty vysoké školy jsou kliniky a ústavy; společná pracoviště zřizuje, mění a ruší ředitel fakultní nemocnice po dohodě s děkanem lékařské fakulty. V čele kliniky a v čele ústavu je přednosta, kterého jmenuje nebo odvolává ředitel fakultní nemocnice po dohodě s děkanem lékařské fakulty. Nedojde-li ke jmenování nebo odvolání přednosta podle věty druhé, jmenuje nebo odvolá přednostu ministr zdravotnictví po dohodě s rektorem příslušné vysoké školy.

Uvedené ustanovení definuje právní postavení fakultních nemocnic (mezi něž patří i žalovaná v projednávané věci) ve vztahu k lékařské fakultě příslušné vysoké školy, na jejichž společných pracovištích se při současném poskytování zdravotních služeb uskutečňuje na základě požadavku vysoké školy klinická a praktická výuka (srov. též § 111 odst. 2 a 4 zákona o zdravotních službách). Propojení fakultní nemocnice a lékařské fakulty příslušné vysoké školy se projevuje i na personální úrovni tím, že zákon stanoví, že přednostu kliniky může ředitel fakultní nemocnice jmenovat nebo odvolat pouze po dohodě s děkanem lékařské fakulty.

Právní postavení děkana, podmínky jeho jmenování i odvolání jsou řešeny zákonem č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (dále jen „zákon o vysokých školách“). Podle ustanovení § 28 odst. 1 zákona o vysokých školách v čele fakulty je děkan; jedná a rozhoduje ve věcech fakulty, pokud tento zákon nestanoví jinak. Děkana jmenuje a odvolává na návrh akademického senátu fakulty rektor (§ 28 odst. 2 zákona o vysokých školách).

V projednávané věci dopisem ze dne 1.2.2017 sdělil ředitel žalované žalobci, že jej „po dohodě s děkanem Lékařské fakulty OU v Ostravě“ odvolává z pracovního místa přednosta Chirurgické kliniky Fakultní nemocnice Ostrava. Souhlas s odvoláním žalobce z této funkce přitom udělil P. D., kterého rektor Ostravské univerzity v Ostravě rozhodnutím ze dne 9.11.2016 č.j. OU-82742/90-2016 – „v souvislosti s odvoláním děkana Lékařské fakulty Ostravské univerzity v Ostravě ze dne 8.11.2016“ – „pověřil vedením Lékařské fakulty Ostravské univerzity s pravomocemi děkana jednat a rozhodovat za Ostravskou univerzitu ve věcech fakulty, a to s účinností od dne 9.11.2016 do doby jmenování děkana na návrh Akademického senátu Lékařské fakulty Ostravské univerzity“. Odvolací soud považoval toto „pověření“ svým obsahem za „jmenování děkana lékařské fakulty na dobu určitou počínaje 9.11.2016 do doby jmenování dalšího děkana“. S uvedeným názorem dovolací soud souhlasí.

V ustálené rozhodovací praxi dovolacího soudu nejsou pochybnosti o tom, že projev vůle, kterým zaměstnavatel „pověří“ zaměstnance výkonem určitého vedoucího pracovního místa, je třeba vykládat z hlediska vůle zaměstnavatele obsažené v „pověřovací listině“. O jmenování na vedoucí pracovní místo jde proto nejen tehdy, jestliže zaměstnavatel svůj projev vůle tak výslovně označí; za jmenování na pracovní místo se pokládá rovněž

takový projev vůle zaměstnavatele, kterým zaměstnanec (s jeho souhlasem) „pověřuje“ výkonem práce na vedoucím pracovním místě (ať dočasně či trvale), jestliže je nepochybné, že nejde jen o zastupování jiného vedoucího zaměstnance (např. v době jeho nepřítomnosti), které vyplývá z vnitřních předpisů zaměstnavatele a které zaměstnavatel „pověřením“ jen potvrzuje (srov. právní názor vyjádřený například v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23.4.1998 sp. zn. 2 Cdo 382/97, uveřejněném pod č. 174 v časopise Soudní judikatura, ročník 1998, nebo v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 16.12.2014 sp. zn. 21 Cdo 4113/2013). Protože z rozhodnutí rektora ze dne 9.11.2016 o „pověření“ D. jednoznačně vyplývá, že se nejedná o pouhé zastupování (dočasně nepřítomného) jiného vedoucího zaměstnance, jde o projev vůle zaměstnavatele, který je z hlediska svého obsahu jmenováním ve smyslu ustanovení § 33 odst. 3 věty první před středníkem zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění účinném do 31.12.2016, a ustanovení § 28 odst. 2 zákona o vysokých školách.

Otázkou, zda jmenování (příp. odvolání) děkana lze považovat za rozhodování v oblasti veřejné správy, se již v minulosti zabýval Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku ze dne 24.11.2011 č.j. 7 As 66/2010-119. Akcentoval přitom, že z mocenského hlediska je funkce děkana v rámci veřejné vysoké školy jednou z klíčových. Děkan má přímo ze zákona plynoucí rozsáhlá jmenovací (a většinou i odvolávací) oprávnění (vůči proděkanům, vědecké radě, disciplinární komisi, tajemníkovi), oprávnění návrhová vůči akademickému senátu fakulty týkající se uspořádání fakulty, jejích vnitřních předpisů, dlouhodobého směřování aj., jakož i oprávnění rozhodovat ve věcech uchazečů o studium a studentů o jejich právech a povinnostech jako prvoinstanční správní orgán. Mechanismus ustavování děkana do funkce i jeho případného odvolání z funkce před skončením funkčního období vychází z koncepce spolupůsobení samosprávného akademického orgánu příslušné fakulty (jejího akademického senátu) a rektora. Děkanem se nemůže stát nikdo, kdo nebyl jako kandidát na děkana navržen rektorovi akademickým senátem příslušné fakulty, stejně jako zpravidla (s výjimkou mimořádných případů podle ustanovení § 28 odst. 3 zákona o vysokých školách) nemůže být bez souhlasu akademického senátu příslušné fakulty funkce před skončením funkčního období zbaven. Popsané rysy funkce děkana (zejména mocenský potenciál této funkce v rámci rozdělení kompetencí uvnitř vysoké školy) naznačují, že je mimořádně významným akademickým funkcionářem, který má být v systému dělby moci v rámci vysoké školy nadán vysokou mírou mocenské autonomie vůči jiným akademickým funkcionářům či orgánům, a tedy má z „ústavněprávního“ pohledu mít schopnost značné „rezistence“ i vůči samotnému rektorovi, který stojí v čele vysoké školy. Vzhledem k uvedenému Nejvyšší správní soud dovodil, že děkan má nepochybně významné místo v systému brzd a rovnováh v rámci vysoké školy, a že proto rozhodování rektora o jmenování či odvolání děkana třeba považovat za rozhodování v oblasti veřejné správy a soudní ochrana je možná cestou žaloby proti rozhodnutí rektora postupem podle ustanovení § 65 a násl. s.ř.s., tedy v rámci správního soudnictví. Od uvedeného právního názoru neshledává dovolací soud žádné důvody se jakkoli odchýlovat.

Jak dále správně uvedl odvolací soud v odůvodnění napadeného rozsudku, právní řád České republiky je založen na zásadě presumpce správnosti aktů vydaných orgány veřejné správy, dle níž se má za to, že správní akt je zákonný a správný, a to až do okamžiku, kdy příslušný orgán zákonem předvídanou formou prohlásí správní akt za nezákonný a zruší jej (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4.2.2009 č.j. 1 As 79/2008-128 nebo rozsudek téhož soudu ze dne 22.5.2008 č.j. 6 As 45/2005-188). Po celou dobu své existence až do svého eventuálního zrušení vyvolává správní akt právní následky, zakládá práva a povinnosti. Zrušení správního aktu má účinky toliko ex nunc, které působí výlučně do budoucna. Odrazem této zásady z pohledu vztahu jedinec – správní orgán je zásada ochrany dobré víry a ochrany nabytých práv (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 9.10.2003 sp. zn. IV. ÚS 150/01). Jedinou výjimku představuje skupina nicotných aktů (tzv. paaktů), u nichž se má za to, že nebyly nikdy vydány, a tudíž nemohly působit právní následky ani v minulosti. Prohlášení nicotnosti, které jen formálně odstraňuje neexistující akt, proto působí ex tunc (srov. rozsudek rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 22.7.2005 č.j. 6 A 76/2001-96). Mimo rámec správního soudnictví jsou obecné soudy oprávněny zkoumat správní akty jen z hlediska toho, zda se nejedná o akty nicotné (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24.1.2002 sp. zn. 22 Cdo 1622/2000).

S názorem dovolatele, že rozhodnutí rektora ze dne 9.11.2016 č.j. OU-82742/90-2016 o dočasném „pověření“ D. „vedením Lékařské fakulty Ostravské univerzity s pravomocemi děkana“ je nicotné, a že proto se u něj neuplatní presumpce správnosti, dovolací soud nesouhlasí.

Podle právní teorie a ustálené soudní praxe nicotným je správní rozhodnutí (správní akt) trpící natolik intenzivními vadami, které mají za následek, že ve skutečnosti správní akt vůbec nevznikl, a v důsledku toho z něho pro adresáty nevyplývají žádná práva a povinnosti. Tyto vady jsou natolik závažné, že působí faktickou neexistencí samotného správního aktu (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 15.11.2010 sp. zn. IV. ÚS 1463/09) a nelze uplatňovat presumpci správnosti (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23.10.2002 sp. zn. 25 Cdo 2894/2000). V pozitivní právní úpravě je nicotnost definována v ustanovení § 77 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb.,

správní řád, podle kterého nicotným je takové rozhodnutí, k jehož vydání nebyl správní orgán vůbec věcně příslušný; to ovšem neplatí, pokud je vydal správní orgán nadřízený věcně příslušnému správnímu orgánu. Dále je nicotné takové rozhodnutí, které trpí vadami, jež je činí zjevně vnitřně rozporným nebo právně či fakticky neuskutečnitelným, anebo jinými vadami, pro něž je nelze vůbec považovat za rozhodnutí správního orgánu. Tento výčet je třeba považovat pouze za demonstrativní. Otázka nicotnosti správních aktů byla dlouhou dobu svěřena pouze judikatuře soudů a právní teorii, ze které lze vycházet i dnes. Ta za důvody nicotnosti dále považuje případy nedostatku právního podkladu, nedostatku pravomoci, nejtěžší vady příslušnosti, absolutní nedostatek formy, absolutní omyl v osobě adresáta, neexistence skutkového základu způsobující bezobsažnost, požadavku trestného nebo jiného právně nemožného plnění, požadavku plnění fakticky nemožného, neurčitosti, nesmyslnosti či vnitřní rozporuplnosti nebo neexistence vůle (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.10.2017 sp. zn. 25 Cdo 4710/2016).

Z tohoto výčtu by mohla v posuzovaném případě přicházet v úvahu pouze nicotnost v důsledku nedostatku právního podkladu. Jde o situaci, kdy k vydání aktu neexistuje žádný zákonný základ pro uplatnění pravomoci (Hendrych, D. a kol. Správní právo. Obecná část. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, str. 150), která je – přes námitky žalobce – v případě rektora nepochybná. Rektor Ostravské univerzity v Ostravě své rozhodnutí ze dne 9.11.2016 o dočasném „pověření vedením Lékařské fakulty Ostravské univerzity s pravomocemi děkana“ učinil na základě ustanovení § 28 odst. 2 zákona o vysokých školách, podle kterého děkana jmenuje a odvolává na návrh akademického senátu fakulty rektor. Ačkoli – jak bylo vyloženo již výše – rektor ve svém rozhodnutí děkana „nejmenoval“, nýbrž jej do doby jmenování nového děkana „pověřil“, nelze – vzhledem k obsahu oprávnění rektora vyplývajících z ustanovení § 28 odst. 2 zákona o vysokých školách – uvedené slovní vyjádření užitě v příslušném rozhodnutí považovat za takové pochybení, které by zakládalo nicotnost; opačný závěr by představoval přemrštěný požadavek na formální náležitosti. V případě nicotnosti se totiž musí jednat o vadu naprosto zásadní a zřejmou, že právní podklad pro vydání správního aktu neexistuje vůbec (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 5.5.2004 sp. zn. II. ÚS 770/02). Namítá-li v této souvislosti dovolatel, že děkanem fakulty „nemůže být osoba, kterou rektor univerzity svévolně pověří vedením fakulty“, ale ve smyslu ustanovení § 28 odst. 2 zákona o vysokých školách pouze osoba, „kterou navrhl akademický senát fakulty“, a že „bez součinnosti akademického senátu nedojde k platnému jmenování děkana“, nejedná o vadu, která by znamenala tak intenzivní rozpor se zákonem, aby bylo možno usuzovat, že rozhodnutí neexistuje, tj. že je nicotné. Mohla by však způsobovat – kdyby byla opodstatněná – nezákonnost dotčeného rozhodnutí, avšak takovým přezkumem se obecné soudy mimo rámec správního soudnictví zabývat nemohou (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.10.2017 sp. zn. 25 Cdo 4710/2016).

Ve prospěch opačného názoru nelze úspěšně namítat, že dovolatel „neměl fakticky možnost správní žalobu proti pověření D. vedením lékařské fakulty podat“, neboť „toto pověření se žalobce přímo nedotýká“, „nebyl jím přímo zkrácen na svých právech“, „nebyl adresátem tohoto rozhodnutí a nebylo mu tak doručováno ani jinak oznamováno“ a „nebyl mu tedy znám jeho obsah“, jak pro aktivní legitimaci vyžaduje ustanovení § 65 s.ř.s.

Podle ustanovení § 65 odst. 1 s.ř.s. kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen přímo nebo v důsledku porušení svých práv v předcházejícím řízení úkonem správního orgánu, jímž se zakládají, mění, ruší nebo závazně určují jeho práva nebo povinnosti, (dále jen „rozhodnutí“), může se žalobou domáhat zrušení takového rozhodnutí, popřípadě vyslovení jeho nicotnosti, nestanoví-li tento nebo zvláštní zákon jinak.

Podle ustanovení § 65 odst. 2 s.ř.s. žalobu proti rozhodnutí správního orgánu může podat i účastník řízení před správním orgánem, který není k žalobě oprávněn podle odstavce 1, tvrdí-li, že postupem správního orgánu byl zkrácen na právech, která jemu přísluší, takovým způsobem, že to mohlo mít za následek nezákonné rozhodnutí.

Aktivní procesní legitimaci k podání žaloby proti rozhodnutí správního orgánu má každý, kdo tvrdí, že byl na svých hmotných právech zkrácen rozhodnutím přímo nebo v důsledku porušení svých práv v předcházejícím řízení. Na svých hmotných právech může být žalobce zkrácen i v důsledku předchozího porušení procesních norem v řízení, které vedlo k vydání sporného rozhodnutí. Protože zákonná definice není přesná a nezohledňuje veškeré varianty toho, na čem může být žalobce zkrácen (někdy může být jen obtížné dohledat hmotné právo, na kterém byl žalobce zkrácen), zaujal Nejvyšší správní soud právní názor, že žalobní legitimace podle tohoto ustanovení § 65 s.ř.s. musí být dána pro všechny případy, kdy je dotčena právní sféra žalobce, tj. kdy se jednostranný úkon správního orgánu, vztahující se ke konkrétní věci a konkrétním adresátům, závazně a autoritativně dotýká jejich právní sféry. Nejde tedy o to, zda úkon správního orgánu založil, změnil, zrušil či závazně určil práva a povinnosti žalobce, nýbrž o to, zda se – podle tvrzení žalobce v žalobě – negativně projevil v jeho právní sféře (srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 23.3.2005 č. j. [6 A](#)

[25/2002-42](#)). Splnění podmínek aktivní procesní legitimace bude tedy dáno, bude-li žalobce rozumným způsobem (logicky důsledně a myslitelně) tvrdit možnost dotčení vlastní právní sféry napadeným rozhodnutím. To, zda je dotčení podle povahy věci vůbec myslitelné, závisí na povaze a předmětu rozhodnutí (srov. k tomu přiměřeně usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 21.7.2009 č.j. 1 Ao 1/2009-120, bod 34). V případě pochybností je aktivní procesní legitimace dána: „Aktivní žalobní legitimace v řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu bude dána vždy tehdy, pokud s ohledem na tvrzení žalobce není možné zjevně a jednoznačně konstatovat, že k zásahu do jeho právní sféry v žádném případě dojít nemohlo“ (srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 21.10.2008 č. j. [8 As 47/2005 - 86](#)). Konstrukce ustanovení [§ 65](#) odst. 1 s.ř.s. (na rozdíl od odst. 2 tohoto ustanovení) přitom nevyžaduje předchozí účastenství žalobce ve správním řízení. Z hlediska aktivní legitimace k podání žaloby proto není určující, jak se dovolatel mylně domnívá, zda s dotčeným subjektem bylo jednáno jako s účastníkem správního řízení, nýbrž, zda vydaným rozhodnutím byla dotčena jeho právní sféra ve shora popsaném smyslu (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22.2.2011 č. j. [2 Afs 4/2011-64](#)).

Vzhledem k uvedenému je tedy v projednávané věci podstatné, že rozhodnutí rektora o pověření D. vyvolalo ve vztahu k žalobci takové právní následky, bez kterých by ředitel žalované následně nemohl rozhodnout o odvolání žalobce z funkce přednosta chirurgické kliniky, neboli – řečeno jinak – pověření D. bylo podmínkou pro to, aby mohly být splněny zákonné požadavky pro odvolání žalobce z funkce přednosta chirurgické kliniky (tj. aby o tomto odvolání mohl ředitel žalované rozhodnout ve smyslu ustanovení [§ 111](#) odst. 3 zákona o zdravotních službách „po dohodě s děkanem lékařské fakulty“). V tomto smyslu lze tedy hovořit o tom, že se rozhodnutí rektora o pověření D. dotklo právní sféry žalobce, jak pro aktivní legitimaci k podání správní žaloby ve smyslu ustanovení [§ 65](#) s.ř.s. vyžaduje ustálená rozhodovací praxe. Lhůta k podání správní žaloby uvedená v ustanovení [§ 72](#) s.ř.s. v takovém případě počne (počala) plynout od okamžiku, kdy se žalobce prokazatelně seznámil se skutečností, že napadené rozhodnutí bylo vydáno, i s jeho obsahem (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25.6.2014 č.j. 1 Afs 52/2014-38 nebo rozsudek rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 17.2.2009 č.j. 2 As 25/2007 – 118, který se vyjadřuje k počátku lhůty pro podání žaloby v případě opomenutých účastníků řízení, jejichž postavení lze přirovnat k postavení žalobce).

Žalobce v dovolání konečně vyslovuje názor, že „s ohledem na nahrávku rozhovoru žalobce s tehdejší ředitelem žalované“, z níž vyplynulo, že „k odvolání žalobce z funkce přednosta kliniky ředitel žalované přistoupil proto, že žalobce pořád válčí s fakultou a ředitel žalované s fakultou válčit nechce“, je třeba odvolání žalobce z funkce přednosta Chirurgické kliniky FNO hodnotit jako zneužití výkonu práva žalovanou, tedy „výkon práva nepřijatelný a v rozporu s dobrými mravy“.

Podle ustanovení [§ 346b](#) odst. 4 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění účinném do 27.2.2017 (dále jen „zák. práce“), zaměstnavatel nesmí zaměstnance jakýmkoliv způsobem postihovat nebo znevýhodňovat proto, že se zákonným způsobem domáhá svých práv vyplývajících z pracovněprávních vztahů.

Podle ustanovení [§ 8](#) zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 27.2.2017 (dále jen „o.z.“), zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany.

Je mimo pochybnost, že řídí-li se pracovněprávní vztahy občanským zákoníkem, musí to být vždy v souladu se základními zásadami pracovněprávních vztahů (srov. [§ 4](#) větu za středníkem zák. práce.), přičemž jednou ze základních zásad pracovněprávních vztahů je zvláštní zákonná ochrana postavení zaměstnance [srov. [§ 1a](#) odst. 1 písm. a) zák. práce]. Tato zásada je vyjádřením ochranné funkce pracovního práva, nelze ji však chápat odtrženě od jiných základních právních principů a ani ji absolutizovat. Vyjadřuje vyváženou úpravu pracovněprávního vztahu, která má za cíl nejen ochranu zaměstnance, ale respektuje též oprávněné zájmy zaměstnavatele (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2017 sp. zn. 21 Cdo 1211/2017). Princip poctivosti a zákaz zneužití práva pak patří k základním zásadám soukromého práva, které – s ohledem na subsidiární použití občanského zákoníku – platí rovněž v pracovněprávních vztazích. Jejich obsah není nikde přesně vymezen, vždy záleží na okolnostech konkrétního případu. Oba principy spolu úzce souvisí, zákaz zneužití práva je považován za jeden z projevů korektivní funkce zásady poctivosti. Poctivost vyjadřuje určitý standard chování v právních vztazích vyžadující čestnost, otevřenost a povinnost brát ohledy na zájmy druhé strany. Zákaz zneužití práva je jedním z korektivů výkonu subjektivních práv. Slouží k tomu, aby pomocí něj byla odepřena právní ochrana takovému výkonu práva, který sice formálně odpovídá zákonu či smlouvě, avšak jenž je - zpravidla poměřováno hlediskem dobrých mravů - vzhledem k okolnostem konkrétního případu nepřijatelný (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.2.2019 sp. zn. 21 Cdo 3722/2017). Podle ustálené soudní praxe za dobré mravy je třeba pokládat souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihující podstatné historické tendence jsou sdíleny rozhodující částí společnosti, a mají povahu norem základních (srov.

např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.9.1998 sp. zn. 3 Cdon 51/96, uveřejněný pod č. 5 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2001, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.5.1997 sp. zn. 2 Cdon 473/96, uveřejněný pod č. 16 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1998). Uvedené pojetí je konformní i se závěrem obsaženým v nálezů Ústavního soudu ze dne 26.2.1998 sp. zn. II. ÚS 249/97, uveřejněným pod č. 14 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, ročník 1998, který za dobré mravy považuje souhrn etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti. Nejvyšší soud přitom opakovaně uvedl, že institut zjevného zneužití práva podle ustanovení § 8 o. z. je v zásadě totožný s dříve užívaným pojmem „výkon práva v rozporu s dobrými mravy“ podle ustanovení § 3 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31.12.2013; proto také příslušná judikatura dovolacího soudu bude v tomto ohledu nadále použitelná.

Jak si je toho vědom i sám dovolatel, ustanovení § 111 odst. 3 zákona o zdravotních službách nevyžaduje žádný důvod pro odvolání zaměstnance z funkce přednosta kliniky, resp. důvod, pro který je zaměstnanec z tohoto vedoucího pracovního místa odvolán, je z hlediska tohoto ustanovení irelevantní. Zákon tímto způsobem (v souladu se zvláštní právní úpravou pracovního poměru zaměstnanců, u nichž se pracovní poměr zakládá jmenováním, obsaženou v ustanovení §§ 73 a 73a zák. práce) umožňuje zaměstnavateli (fakultní nemocnici), aby jednostranně (a bez nutnosti uvedení důvodu) rozhodoval („po dohodě s děkanem lékařské fakulty“) o personálních změnách ve vedoucích funkcích, jež mají v jeho organizační struktuře z hlediska plnění jeho úkolů největší význam. Toto oprávnění odráží zájem zaměstnavatele (fakultní nemocnice) na co nejefektivnějším využití lidských (a jiných) zdrojů tak, aby byl co nejlépe naplněn účel (poskytování zdravotních služeb a uskutečňování související výzkumné nebo vývojové činnosti a klinické a praktické výuky – srov. § 111 odst. 2 a 4 zákona o zdravotních službách), ke kterému byl zřízen.

Oproti tomu zákaz postihu zaměstnance proto, že se zákonným způsobem domáhá (ať důvodně, nebo neoprávněně) svých práv vyplývajících z pracovněprávních vztahů, je odrazem zvýšené (zvláštní) zákonné ochrany postavení zaměstnance a jeho oprávnění domáhat se právní ochrany proti zaměstnavateli bez „obavy z postihu“ (srov. § 12 o. z.). V případě nezákonného postihu zaměstnance, by se mohlo jednat i o zneužití práva, resp. výkon práva v rozporu s dobrými mravy.

Rozpoznání toho, zda zaměstnavatel sledoval určitým (právním) jednáním postihnout či znevýhodnit zaměstnance proto, že se zákonným způsobem domáhal svých práv vyplývajících z pracovněprávních vztahů, anebo zda zaměstnavatel sledoval svůj oprávněný zájem, je bezpochyby velmi problematickou záležitostí, neboť skutečný důvod (motiv, pohnutka) mnohdy zůstává skryt („v hlavě jednajícího“), a je třeba na něj usuzovat z (pokud možno) všech poznatelných vnějších okolností. Ke správnému posouzení toho, zda zaměstnavatel sledoval určitým (právním) jednáním postihnout či znevýhodnit zaměstnance proto, že se zákonným způsobem domáhal svých práv vyplývajících z pracovněprávních vztahů, je třeba přihlídnout ke všem skutečnostem, které konkrétnímu posuzovanému jednání předcházely, zejména tedy ke vzájemné komunikaci, k tomu, že jde často o stav, kdy je situace z obou stran vyhodnocena.

V projednávané věci se z obsahu spisu podává, že žalobce poté, co byl rozhodnutím rektora Ostravské univerzity v Ostravě ze dne 8.11.2016 odvolán z funkce děkana Lékařské fakulty OU, napadl toto rozhodnutí včas podanou správní žalobou u Krajského soudu v Ostravě. Vzhledem k tomu, že – jak bylo zmíněno výše – žalovaná (jako fakultní nemocnice) a lékařská fakulta OU jsou nejen na personální úrovni úzce propojeny, byl žalobce – jak v odůvodnění svého rozsudku uvedl soud prvního stupně – „odvolán z funkce přednosta proto, že se nehodlal smířit s neplatným odvoláním z funkce děkana Lékařské fakulty OU“ (podle audionahrávky rozhovoru mezi žalobcem a ředitelem žalované byla důvodem odvolání žalobce z funkce přednosta skutečnost, že žalobce „pořád válčí s fakultou“, zatímco ředitel žalované s fakultou „válčit nechce“). Takový postup žalované by mohl naznačovat, že se žalovaná vůči žalobci dopustila jednání, které zaměstnavateli zakazuje ustanovení § 346b odst. 4 zák. práce, případně ustanovení § 8 o. z. Z tohoto pohledu se však odvolací soud věcí nezabýval, a proto je jeho rozhodnutí neúplné a (prozatím) nesprávné.

Vzhledem k tomu, že napadený rozsudek odvolacího soudu, pokud jím bylo rozhodnuto o zamítnutí žaloby o určení neplatnosti odvolání žalobce z funkce přednosta chirurgické kliniky žalované, není správný, a protože nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud České republiky tento rozsudek v odpovídajícím rozsahu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a § 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný; v novém rozhodnutí o věci rozhodne soud nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale znovu i o nákladech původního řízení (§ 226 odst. 1 a § 243g odst.

1 část první věty za středníkem a věta druhá o. s. ř.).

Poučení: Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 29. 6. 2021

JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D.
předseda senátu